

12. The beautiful colours to which *Liberty's* were just introducing us. *The Bookman*, Jan., 1912, p. 186.

13. During the 17 months of the war up to the end of December in round figures 1,500,000 tons of ore had been allowed to pass into Rotterdam, and about 300 ships were engaged in the transportation of these cargoes, mainly coming from Sweden and Norway. There was no secret about the destination of the ore. It was transhipped into barges, some of which had a carrying capacity of 2,000 tons, carried up the Rhine, and went to *Krupps'*. There it was used to make bombs, artillery, quick-firers, and other weapons which were brought to bear against our brave fellows in the field. (Cries of "Shame.") *Times (W. E.)*, 18 Febr. 1916, p. 138.

As Poutsma says (*Grammar*, II, §, 50, III): "when the substantive genitive denotes a firm, it is felt as a plural and, consequently, governs the plural of the finite verb of which it is the subject." This introduction of a plural sense led to the employment of the plural form: "Barclay's assure absolute secrecy" easily becomes: "Barclays assure absolute secrecy." *Krupps'* is a hybrid form; the writer accommodates his grammar to a new usage. The careful reader will not have failed to notice the hesitation in some of the examples: 1. Krupp's Works – Krupps are negotiating; 3. Messrs Liptons – 4. Messrs Lipton's; 7. Lipton's Losses – the annual meeting of Liptons. *Messrs Liptons* shows that the plural firm is detached from the singular name.

How the idea of plurality in the names of firms is present to people's minds is evident from the following passage in H. A. Vachell's clever novel *Quinneys'*.

14. Presently he spoke of the sign, making a rough drawing. Mrs. Biddlecombe laughed slyly as she pointed out the apostrophe in "Quinney's". "Isn't Susie going to help?" she asked. "Why not 'Quinneys'?" I, III.

The use of the plural common case after "at", leads to the employment of the singular:

15. Mr. Alfred Taylor, of Reading, has completed 60 years' service at Messrs. Huntley and Palmer.

Evidently we are watching new developments.

Amsterdam.

A. E. H. SWAEN.

JAN SPLINTERS TESTAMENT.

In het *Museum* van Januari 1916 heb ik de aandacht gevestigd op een Latijnsch prozaverhaal, door een Engelschman in de veertiende eeuw te boek gesteld, dat een anderhalve eeuw oudere versie geeft van de Moorkensvelstof dan de vroegste tot nu toe bekende sporen der vertelling¹⁾. Seelmann's meening „wenigstens scheint der Stoff in Deutschland früher als in England verbreitung gefunden zu haben" (*Drucke des Vereins für Niederdeutsche Sprachforschung*, I, p. XVII) werd door die vondst niet gestaafd. „Indien"

¹⁾ *Narracio regis Bede de pelle morelina*, die het twintigste hoofdstuk vormt van het eerste boek der *Historia Regis Waldei* van Johannes Bramis (her. von Rud. Imelmann).

besloot ik; „de overeenstemming tusschen het vastelandsch en het Engelsch verhaal inderdaad op ontleening berust, lijkt me, na deze vondst, de waarschijnlijkheid grooter dat het vasteland hier de schuldenaar is." Ditmaal kan ik een zoo goed als zeker bewijs brengen van Engelsche navolging van een echt Nederlandsche stof, te interessanter omdat ze een angstvallig letterlijke vertaling is van het Nederlandsche origineel. In *Typographical Antiquities, begun by Joseph Ames, augmented by William Herbert, and now greatly enlarged by the Rev. Thomas Frognall Dibdin* (1812), vol. II, p. 586 ff. staat een fragment afgedrukt van „*a mery gest and a true Howe Johan Splynter made his Testament. Emprynted at London In Poules chyrch yarde By my Iulyā Notary dwellynge at the sygne of ye iii Kynges*"¹⁾, dat regel voor regel overeenstemt met het bekende *Jan Splinters Testament* dat voorkomt in de *Veelderhande Geneuchlycke Dichten, Tafelspelen ende Refereynen* (opnieuw uitgegeven vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden 1899). Men zie daarover J. W. Muller Ts. v. Ndl. T. en Lk. XVIII 210 vv. Op bl. 215 merkt de genoemde schrijver op: „Het verhaal moet in dezen vorm op zijn minst dagteekenen uit de eerste helft der 16^e eeuw; immers reeds bij Sartorius, Adag. (ed. 1561) III, 6, 51 leest men: „Jan Splinters coffer. De his qui simulant sese congestas opes habere, qui nusquam sunt." De Engelsche vertaling die Julian Notary uitgaf bewijst niet alleen dat deze vorm van het motief der gewaande geldkist ouder was dan het midden der 16de eeuw, maar ook dat het Nederlandsche gedicht van *Jan Splinters Testament*, waarvan de vroegste druk van 1584 dagteekent (Catal. der Mij. der Ned. Ltk. I 320), minstens een drie kwart eeuw vroeger geschreven moet zijn. Want Julian Notary's laatst gedateerde drukken dragen het jaartal 1520²⁾. Zijn werkzaamheid als drukker duurde een volle twintig jaar. Hij begon in 1498 in Kingstreet, Westminster, verhuisde omstreeks 1503 naar St. Clement's Parish, waar hij zich vestigde „without Temple Bar" en het uithangteeken „The Three Kings" voerde, en bracht tenslotte zijn zaak over naar St. Paul's Church-yard. De ongedateerde quarto-druk van *a mery gest and a true How Johan Splynter made his Testament* behoort derhalve tot de laatste periode van zijn drukkersarbeid. Slechts één exemplaar is er van bekend, destijds, toen Ames er een fragment uit afdruckte, in het bezit van Mr. Heber, en tegenwoordig waarschijnlijk in Britwell Library, naar Mr. G. F. Barwick, Keeper of Printed Books, British Museum, mij welwillend meedeelt. Maar zolang de oorlog duurt blijft Britwell Library gesloten, daar de bibliothecaris naar het front is vertrokken. Een volledigen afdruk van den Engelschen tekst kan ik dientengevolge hieronder niet geven. Maar een vergelijking van het fragment uit Ames' *Typographical Antiquities* met het overeenkomstige stuk uit de *Veelderhande Geneuchlycke Dichten* kan volstaan om een denkbeeld te geven van de nauwkeurigheid der vertaling. Want dat de Nederlandsche versie de oorspronkelijke is, lijkt me meer dan waarschijnlijk. Wat toch zou een Engelschman hebben bewogen de geschiedenis in Delft en Schiedam te laten spelen? En moeten we in *Splinter* niet een afleiding zien

¹⁾ Niet vermeld in de bibliographie van *Mock Testaments* in de *Cambr. Hist. of Engl. Lit.* III, 483.

²⁾ Zie *Dict. of Nat. Biogr.*, XLI 231, en Ames, *Typogr. Antiq.* I, 573—4.

van Nederlandsch *splint* (geld)? Dat het woord bij Kiliaan niet voorkomt bewijst niet dat de zestiende-eeuwsche volkstaal het niet kende.

Ik laat hieronder het fragment uit Ames volgen, met den Hollandschen tekst naar de uitgave der Leidsche Maatschappij er naast:

But as he sat musynge alone

*A maruelous influence into his hede
come.*

He mused a crafty wyle in his mynde.

*To rewarde the nūnes of that were
so vnkynde*

He seyng hymself in age and pouertye. 35
Thought surely to fynde a remedye.

*Than shortly to Antwerpe dyd he
him hye¹⁾*

*There to aventure some marchaundyse
to bye.*

He made hym redy and thyder wente.

Fyve or vi. crownes he had of payment. 40

There wythall a stronge chest he bought.

*With iii. sure lockes thereon well
wrought.*

Than dyde he bye the same day.

Seven houndred counters therein to lay.

And came agayne to Scedam with 45
gode entent

*As welcome to them as the fyrst day
of lent.*

*Whiche before had ben worshypfully
receyved*

*They gaue hym to drynke sowre bere
unfeyned*

At hym the nunnes had great e[n]uie

Fast to his bed they bad hym hye. 50

*He sayde Madaymes Lucy and Mar-
garete.*

Brynge me a candell longe and great.

*I haue brought frō Antwerpe a cer-
tayne thyng*

*Een wonderlijcke influentie viel hem in
come.*

Wie mocht die brenghen in zijnen zin/

*Hy docht: ick ben arm/ ende out van
daghen*

*Een verdroncken kalf is goed te
waghen.*

*ICK wil t'Antwerpen trecken sonder
misval*

*Om een coopmanschap te doen t'avon-
tuyr ist al/*

Hy reysde daer heen/ zijt seecker des

Hy hadde der guldenen vijf oft ses/

Een coffer heeft hij eerst ghecocht

Met drie sloten daer aen ghewrocht/

*Voort heeft hy ghecocht/ wien dat
verwondert*

*Een deel Leg-penninghen/ ontrent
seuenhondert/*

*Hy quam te Schiedam int Clooster
te rasten*

*Soo willecoom als den eersten dach
inde Vasten/*

*Hy die voormaels eerlijck was ont-
haelt*

*Heeftinen doe bier gheschonken half
verschaeft/*

Elcke suster sagh hem aen over sijde

*Men wijsde hem te bedde in corten
tijde/*

*Hy sprack: O Suster luyt/ ende
Suster Griet*

*Een groote keerse brenghet en laet
het niet/*

*ICK hebbe wat van Antwerpen ghe-
bracht*

¹⁾ Ames: sye.

<i>Whereof this nyght I must make reke-</i> <i>nynge.</i>	<i>Dat moet ick over rekenen desen</i> <i>nacht/</i>
<i>They brought hym a candell that</i> 55 <i>Zy brochten een keerse/</i> <i>was nat small</i> <i>And shyt him in the chamber ther</i> <i>withal.</i>	<i>die was niet</i> <i>kleyn</i> <i>Ende sloten de camer toe/ hy bleef</i> <i>alleyn/</i>
<i>Than opened he his cofer in hast.</i> <i>And on table the counters cast.</i>	<i>Als doen heeft hy zijn Coffor ontsloten</i> <i>Ende die penninghen op die Tafel</i> <i>gheschoten/</i>
<i>There to tell and reken fast he began.</i>	<i>Hy ging daer legghen tellen/ ende</i> <i>sammelen</i>
<i>And shoke and rombled them lyke a</i> 60 <i>Alle deese penninghen verclincken/</i> <i>besy man</i> <i>He sayde Syx hūdred gyldynges</i> <i>rounde</i>	<i>ende verrammelen/</i> <i>Ses hondert gulden dat is de waer-</i> <i>heyt bloot</i>
<i>Maketh euen an hundred pounce.</i> <i>And other thyrti renysse gyldynges¹⁾</i> <i>lay I here</i>	<i>Maken even juyst hondert pont groot/</i> <i>Ende noch dertich Rijnsehe guldens</i> <i>leg ick daer</i>
<i>That maketh iust .v.li of rekenyng</i> <i>clare.</i>	<i>Die maken vijf pont groot dat is</i> <i>waer/</i>
<i>Herde neuer man of suche a wyle in</i> 65 <i>Ick en hoorde noyt van sulcker prac-</i> <i>no boke.</i> <i>In at an hole a nun dyd loke</i>	<i>tijcke</i> <i>Hy sagh door een spleet een suster</i> <i>kijcken/</i>
<i>She sawe this money and herde the</i> <i>sounde.</i>	<i>Die vande penninghen hoorde tghelancg</i>
<i>Than ran she to the Abbesse rounde.</i> <i>Madame come to Splenter's chamber</i> <i>with me.</i>	<i>Zy liep voor de Mater eer yet lang/</i> <i>Och moeder comt kijcken harde schier/</i>
<i>What monay he hath there may ye se.</i> 70 <i>Hoe veel guldens heeft Jan Splinter</i> <i>hier/</i>	
<i>The Abbes in at the hole dyd loke</i> <i>And sawe howe he his bagges shoke</i>	<i>De Mater quam sien doortselue gat/</i> <i>Alle dese Kroonen/ Ryders/ ende</i> <i>costelijcke schat</i>
<i>And lyghtly into his cofer them cast,</i> <i>As yf no man thereof had wylt.</i> <i>And put out his candle and to bed</i> 75 <i>Hij dedet licht wt/ ende ging slapen</i> <i>went.</i> <i>The abbesse knewe full lytell what he</i> <i>ment.</i>	<i>met dien/</i> <i>Hy docht/ adieu/ ghy en hebt my</i> <i>niet gesien/</i>
<i>Erly on the mornynge he rose and</i> <i>wolde be gone.</i>	<i>s' Morgens woude hy vande susteren</i> <i>scheyden/</i>
<i>The nūes etreted mayster rēthgatherer</i> <i>echone.</i>	<i>Elck sprack: Heer Rentemeester ghy</i> <i>moet beyden/</i>
<i>And prayed hym to byde & he shuld</i> <i>haue gode chere</i>	<i>Men dede hem daer dat beste chier/</i>

¹⁾ De O.E.D kent geen voorbeelden van den vorm *gyldyng* vóór de zeventiende eeuw.

- He shulde nat lake ale wyne nor bere.* 80 *Wat hy begeerde Vleesch/ Wijn/ of bier*
- They prayed hym to abyde yonge and olde* *Zij baden hem alle iong ende oude/ Seer vriendelyck dat hy daer blijven soude/*
- But at Delft he was brought up & thider he wolde* *Maer want hy te Delfff/ meest opghevoet/ is/*
- For there he was norysshed of yonge.* *Soo ist voghelken gaern daer 't ghebroet/ is/*
- And theder he wolde his lyfe to prolonge*
- To Delft he wolde: and prayed the* 85 *Hy woude nae Delfff/ hy badt die Abbesse Mater/*
- Surely to keep his chest with rychesse.* *Dat zy die Coffter met die Kater*
- And charged hyr wyth full straitly.* *Wel woude bewaren/ ende bevrijden/*
- But the key with hym kept he.* *Maer die sleutelen hielt hy by zijnder zyden/*
- Whan the abbesse of Delft this herde.* *Als die Pater/ ende Mater/ tot Delff vernamen*
- By the nūes of scedā that went thyder* 90 *Vande Susters die van Schiedam quamen/*
- That Iohⁿ Splynter was so riche in dede.* *Dat hy daer sulcken schat hadde ghelaten/*
- They made hym gode chere i hope of their mede* *Men dede hem vrientschap bouen maten/*
- Grete was the stryfe bytwene them twayne* *Ende begonsten teghen malcanderen te kijuen/*
- In which of these ii abbayes he shold remayne* *By wien dat Jan Splinter soude blijuen/*
- They of Delft sayde they had most ryght* 95 *Sy seyden te Delfff dat zy de naeste waren/*
- To haue Iohⁿ Splynter if they myght* *Want hy hadde daer gewoont meest al zijn iaren.*
- For there was he norysshed indede.* *Zijn Coffter worde ghehaelt in corten tv*
- They sent for the cofer in greate spede* *Te Delfff en was niemant liever dan hy/*
- At Delft Iohⁿ Splynter dwelled dowlles.* *Hy gaf de Mater dat Coffter in haer bewaer*
- The Abbesse had & kept his chest with ryches.* 100 *Men dede hem goet chier menich iaer*
- So there he dwelled many a yere.* *Van spijsse van dranck/ avont en noen/*
- Bothe erly and late they made hym gode chere.* *Van Wambays/ Boexsen/ Cousen en schoen/*
- They gaue hym rayment of the best* *Zyn bedde wert hem verwarmt alle nacht/*
- And all in trust to haue his chest.* *Om den costelijcken schat dien hy daer bracht:*

<i>Nowe late us speke of his testament.</i>	105	<i>Nu wil ick voort schrijuen zijn Testament</i>
<i>Hys executours were ryght suffycient</i>		<i>De Testementeurs waren wel sufficient/</i>
<i>And of habylte and substance.</i>		<i>Ende schalck ghenoech van haer practijcke</i>
<i>And it had ben for a kynges fynauce.</i>		<i>Om een finantie voor een Coninckrijke</i>
<i>But in heuen be he crowned on hye.</i>		<i>Van Godt moetet hem zijn gheloont/</i>
<i>That a disceyuer dysceyueth ryght</i>	110	<i>Die den rechten hoonders hoont/</i>
<i>wysely.</i>		
<i>Mayster mathewe notary & in lawe lycencyat</i>		<i>Meester Matthijas Notarius/ ende Raet/</i>
		<i>Testamenteur/ ende inden rechten Lecenciaet/</i>
<i>To be one of his executours hath undertake.</i>		<i>Van Jan Splinter versocht met minnen</i>
<i>With other two abbottes with gode intent</i>		<i>Ende noch twee Paters te Delft binnen/</i>
<i>These were executours of Splynter's</i>	115	<i>Hy maectense Testamenteurs met hem beyden</i>
<i>testament.</i>		<i>Om dese twee kloosters vriendelijck te scheyden/</i>
<i>Bytwene these ii Abbayes the rychesse to deuyde</i>		<i>Dese twee kloosters hebben elc een sleutel ontfanghen/</i>
<i>Eche of them bothe a key dyd prouyde.</i>		<i>Ende wanneer zijn maenstont was beganghen</i>
<i>So that whan his beryals were done.</i>		<i>Soo souden sy dat gheldt/ alst was redelijck</i>
<i>The money shulde be brought forthe ryghtsone</i>		<i>Dese twee Cloosters deelen vredelijck/</i>
<i>And bytwene these ii Abbayes egally</i>	120	<i>deuyded</i>
<i>deuyded</i>		
<i>As reyson woldethus they hym aduysed.</i>		<i>Hier na quam de tijt dat de doot (Diet al verslint kleyn/ ende groot)</i>
<i>Than came deth that taketh all</i>		<i>Jan Splinter haelden van deser aerden/</i>
<i>Old and yonge great and small.</i>		<i>Hy wert begrauen met grooter waerden/</i>
<i>And toke from lohn Splynter his lyfe truly.</i>		<i>Vigilie met negen lessen/ tofficie daer aen</i>
<i>Whiche was beryed full rychely.</i>		<i>Met Toorsen/ en Keersen wert hy eerlijc ter aerden gedaen.</i>
<i>Wyth Dirige and seruyce accordynge</i>	125	
<i>Wyth torches & blacke gownes therto belongynge.</i>		

Hier eindigt het fragment bij Ames. Slechts de volgende verzen uit het slot der geschiedenis laat hij nog volgen:

<i>The Notary had his spectacles on.</i>	160	<i>Al met eenen bril sagh de Notarius daer</i>
<i>Here is a gode syght of golde by saynt lohn.</i>		<i>O dat is een schoonen hoop geldts voorwaer/</i>

<i>The prouost was a man dyd vnderstande.</i>	<i>En de Provisor hadde oock goet verstant</i>
<i>And of this golde he toke in his hande.</i>	<i>Hy nam der penninghen drie ofte vier in zijn hant/</i>
<i>He sayde this golde is of suche excellence.</i>	<i>Ende sprack: dese guldens zijn van goude root</i>
<i>A mā may bye an hundred pyeces for thre pens.</i>	<i>Men coopter wel hondert om drie groot.</i>
<i>They blessyd them all that there dyd stande.</i>	<i>Elck seghende hem seluen met een kruys</i>
<i>They sawe neuer suche a maruayle in holande.</i>	<i>In Hollandt en was noyt volck alsoo confuys/</i>
<i>And specyally of mē that were so wyse & subtyll</i>	<i>Jae die soo vol waren met schalcker list</i>
<i>They looked eche on other & kept them styll.</i>	<i>Sy saten recht oft hen een Merrie hadde bepist/</i>
<i>A rebuke to them it was I wis¹⁾.</i>	
	170 <i>Sy mochten wel segghen het is een plaghe</i>
<i>As yf they had kepte shepe all theyr dayes.</i>	<i>Al hadden sy Schapen ghehoet al haer daghe/</i>

Een zeker bewijs voor de oorspronkelijkheid der Nederlandsche versie is uit een vergelijking der beide teksten niet te trekken. Slechts één bijzonderheid zou daarvoor in aanmerking kunnen komen: De Hollandsche verteller vergeet niet te zeggen dat Jan Splinter *zag* hoe een van de zusters door een spleet naar hem keek (v. 66), terwijl de Engelschman alleen verhaalt dat "In at an hole a nun dyd loke". Bovendien beweert de laatste dat "she sawe this money and herde the sounde", terwijl de ander de juistere voorstelling geeft dat zij het geld niet zag (het wordt althans niet meegedeeld) maar alleen "vande penninghen hoorde tgeheclancg". De ironie van vers 76 "Hy docht/ adieu/ ghy en hebt my niet gesien"/ is den vertaler blijkbaar ontgaan, en omdat hij die woorden niet rijmen kon met v. 66 verving hij ze door de banale opmerking "The abbessse knewe full lytell what he ment".

Voor de tekstkritiek van het Nederlandsche gedicht valt uit de Engelsche vertaling iets meer te leeren. Het is duidelijk dat de lezing van druk G der *Veelderhande Geneuchlycke Dichten* minder oorspronkelijk is dan die van 1584 (Ts. XVIII 210); in v. 107 leest G (en ook Gr, L, H) *Ende schalk ghenoegh van haer practijcke*, waarvoor de afzonderlijke druk van 1584 heeft *ende abel ghenoegh*, in overeenstemming met de Engelsche lezing *And of habyltye and substance*. In v. 109 heeft G (en ook Gr, L, H) *Van Godt moet hem (H hen) zijn gheloont*, maar de druk van 1584 *Mer voor Godt moet hy zijn ghecroent*, volkomen gelijk aan de Engelsche lezing *But in heuen be he crowned on hye*. Ook in den daaropvolgenden regel hebben de Engelsche tekst en de vroege druk het enkelvoud *a disceyuer, den rechten Hoenre* gemeen, tegenover het meervoud *Hoonders* in G, Gr, L, H.

¹⁾ Ames: *I was*.

In een zoo angstvallig getrouwe vertaling mag zelfs beteekenis worden gehecht aan een kleinigheid als de overeenstemming *He sayde = Hy sprack* (druk 1584) tegenover *Ende sprack* in alle andere drukken. Alleen v. 95 vertoont, vreemd genoeg, overeenstemming tusschen Gr, L, H en de Engelsche lezing: G heeft daar *Sy seyden te Delff* (druk van 1584 *spraecken*), en Gr, L, H *Die van Delff seyden*, beantwoordende aan den Engelschen tekst *They of Delft sayde*. Blijkbaar staat dus G het verst van het origineel der Engelsche vertaling af.

Den Haag.

A. J. BARNOUW.

CAPTAIN SWORD AND CAPTAIN PEN BY LEIGH HUNT.

In Henry Morley's *Of English Literature in the Reign of Victoria, With a Glance at the Past*, Tauchnitz Ed., p. 235, it is said of Leigh Hunt: "In 1835 he published a poem, condemning the War Spirit. It was entitled 'Captain Sword and Captain Pen' and had Milton's lines from *Paradise Regained* for its motto:

*"If there be in glory ought of good,
It may by means far different be attained,
Without ambition, war, or violence."*

In this spirit Leigh Hunt passed into the reign of Victoria. Years had sweetened a temper always gentle, and the civilizing touch of his genius was to be felt even in the weakest of his works."

Let us hear what Leigh Hunt, the poet, essayist and public journalist, a man close in touch with the public life of the first half of the 19th cent, felt urged to publish against that spirit of war, once more rampant among the nations now. The volume of his *Poetical Works* of 1860, finally collected and revised by himself, edited by his son Thornton Hunt, with illustrations by Corbould, contains a preface in prose to the poem, "On the Duty of Considering the Horrors and the Alleged Necessity of War", originally published in a Postscript to the First Edition; then follows the Poem, one illustration, and, at the end of the volume, twenty-two Notes; but the motto, mentioned by Morley, is wanting. For reasons given in the Preface the Notes were added in the 1860 edition. They contain quotations from the following authorities:

Booth, *Accounts of Waterloo*.

The poet Campbell.

John Shipp, *Memoirs of John Shipp*.

" " , *Military Career of John Shipp*.

Southey, *Remarks on War*.

Cooke, *Peninsular War*.

" " , *Peninsular Campaign*.

Journal of a Subaltern during the Campaign in the Punjab. (Extracted into the *Manchester Examiner* and the *Times*).

Extract from the *Journal of a Subaltern of the 2nd Europeans, in the Battle of Goojerat*. (From the *Times*.)